

BEATA PAWŁOWSKA
EWA KOCIŃSKA
MAŁGORZATA MAJ

OBRAZ SIEBIE I OBRAZ AUTORYTETU U MŁODZIEŻY

Obraz siebie jest jednym z najważniejszych elementów osobowości, regulującym postępowanie człowieka. Zbudowany z różnych cech, do których należą potrzeby psychiczne, uzdolnienia, postawy, typy reakcji emocjonalnych. Rozwój obrazu siebie warunkują następujące czynniki: spostrzeganie bodźców płynących z własnego ciała, oddziaływanie osób znaczących – rodziców oraz porównywanie się z innymi. Rola rodziców w uczeniu dziecka obrazu siebie polega na dostarczaniu wzorów, z którymi dziecko może się identyfikować. Rodzina dostarcza także okazji do korzystania ze wzorów identyfikacji pojedynczych schematów reagowania¹ Dziecko utożsamia się z podziwianymi przez siebie osobami, które są dla niego wzorem, przyjmuje bez zastrzeżeń wszystkie ich poglądy, zasady, naśladuje zachowania, nie zastanawiając się nad tym, czy są one słuszne z obiektywnego punktu widzenia, czy nie². W miarę jak dziecko dorasta, może zmienić obiekt identyfikacji

---

Dr BEATA PAWŁOWSKA – adiunkt Katedry i Kliniki Psychiatrii AM w Lublinie; adres do korespondencji: Klinika Psychiatrii AM, ul. Głuska 1, 20-442 Lublin.

Lek. med. EWA KOCIŃSKA – SP ZOZ w Radzynie Podlaskim, ul. Wisznicka 111, 21-300 Radzyń Podlaski.

MAŁGORZATA MAJ – członek Studenckiego Koła Naukowego przy Katedrze i Klinice Psychiatrii AM w Lublinie, ul. Głuska 1; adres do korespondencji: Szpital Bielański im. ks. Jerzego Popiełuszki, ul. Ceglowska 80, 01-809 Warszawa.

¹ S. S i e k, *Formowanie osobowości*, Warszawa 1986, s. 263-264.

² M. Ż e b r o w s k a, *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa 1975, s. 509-511.

próbować kształtować siebie na wzór nowych postaci. Zdaniem Hurlock³, dzieci zmieniają obraz siebie wraz z wkroczeniem w okres dojrzewania i związanymi z nim zmianami somatycznymi oraz wraz ze zmianą postaw osób znaczących. Identyfikacja odgrywa decydującą rolę w procesie integracji obrazu siebie⁴. Dorastająca młodzież przejawia tendencję do zaniżania oceny swoich zdolności, umiejętności współdziałania, altruizmu, towarzyskości oraz dążenia do zwracania na siebie uwagi otoczenia. Na podstawie dostępnej literatury w pracy sformułowano następujące hipotezy badawcze:

1. Młodzież należąca do Oazy różni się w zakresie obrazu siebie od młodzieży nie należącej do żadnego ruchu religijnego i młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego.

2. Młodzież należąca do Oazy różni się w zakresie obrazu autorytetu od młodzieży nie należącej do żadnego ruchu religijnego i młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego.

Celem weryfikacji powyższych hipotez przebadano 189 osób: 37 uczniów liceum, którzy należeli do Oazy, 75 uczniów liceum, którzy nie należeli do żadnej grupy religijnej, oraz 76 młodych osób poddanych resocjalizacji w ośrodku resocjalizacyjnym. Z miasta pochodziło 62,07% osób należących do Oazy, 81,58% młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych i 46,25% młodzieży z Ośrodka resocjalizacyjnego. Średni wiek badanej młodzieży wynosił 17,4 roku. Wszyscy badani mieli wykształcenie podstawowe. W rodzinie pełnej wychowywało się 89,66% osób należących do Oazy, 88,16% młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych oraz 68,75% młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Alkoholu nadużywało 13,79% ojców młodzieży należącej do Oazy, 35% – ojców młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego i 7,89% – młodzieży nie należącej do grup religijnych. Rodzice byli określani jako autorytety przez 20,5% młodzieży należącej do Oazy, 22,7% młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych i 8,8% młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Autorytetem dla 35,9% młodzieży należącej do Oazy, 9,3% młodzieży nie należącej do grup religijnych i 1,3% młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego był Bóg. Znany aktor był wskazywany jako autorytet przez 2,7% młodzieży nie należącej do grup religijnych i 3,8% młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Osoba zaprzyjaźniona z rodziną była autorytetem dla 2,7% młodzieży licealnej nie należącej do Oazy i 3,8% mło-

³ E. H u r l o c k, *Rozwój dziecka*, Warszawa 1985, s. 182-183.

⁴ S i e k, dz. cyt., s. 263.

dzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Pozostała młodzież nie wskazała konkretnej osoby jako swojego autorytetu.

Obraz siebie oraz obraz autorytetu u młodzieży określono na podstawie Testu Przymiotnikowego H. G. Gougha i A. B. Heilbruna ACL, który badani wypełniali według wersji: „jaki jesteś?” i „jaka jest osoba, która jest dla Ciebie autorytetem?”⁵

I. OBRAZ SIEBIE MŁODZIEŻY ZRZESZONEJ I NIE ZRZESZONEJ W GRUPACH RELIGIJNYCH

W pierwszym etapie pracy porównano, za pomocą analizy wariancji MANOVA oraz testu *post hoc* Dunetta, obraz młodzieży należącej do Oazy, nie zrzeszonej w grupie religijnej i młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Wyniki analiz przedstawiono w tabeli 1.

Otrzymane wyniki informują o istotnie wyższych wynikach w zakresie obrazu siebie uzyskanych przez młodzież należącą do Oazy, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, w skali fav (liczba pozytywnych przymiotników wybrana do opisu siebie). Młodzież licealna, nie zrzeszona w grupach religijnych, uzyskała istotnie wyższe wyniki w skalach: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników wybrana do opisu siebie), Fav (liczba pozytywnych przymiotników wybrana do opisu siebie), Int (potrzeb rozumienia siebie i innych) oraz w skali Fem (kobiecość) niż młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego. Uzyskane rezultaty wskazują, że młodzież zarówno licealna, nie należąca do grup religijnych, jak i młodzież należąca do Oazy cechuje znacznie wyższa samoocena, lepsze zdolności przystosowawcze, bardziej pozytywne relacje z ludźmi niż młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego. Młodzież nie należąca do grup religijnych, licealną, charakteryzuje większa zdolność empatii, chęć współpracy, lepsza umiejętność przewycięzania stresu i traumy oraz wgląd w motywy zachowań własnych i cudzych niż młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego, która jest egocentryczna, wrogo ustosunkowana do innych ludzi, zawzięta i sceptyczna. Młodzież należąca do Oazy nie różni się w zakresie obrazu siebie od młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych.

---

⁵ R. D r w a l, *Adaptacja kwestionariuszy osobowości*, Warszawa 1995, s. 67-90.

Tab. 1. Porównanie obrazu siebie młodzieży należącej do Oazy (o), nie zrzeszonej w grupach religijnych (n) i młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego (r).

Obraz siebie	Ośrodek (r)	Niezrzeszona (n)	Oaza (o)	F	p	Test Dunetta		
	średnia	średnia	średnia			r-n	r-o	n-o
No-Ckd	34,16	39,09	36,89	9,09	0,001	0,001	0,05	-
Fav	40,37	44,81	44,97	7,55	0,001	0,002	0,01	-
Unfav	53,30	52,32	50,55	0,99	0,372	-	-	-
Com	31,04	34,85	34,95	4,07	0,019	-	-	-
Ach	47,21	45,39	45,68	0,92	0,399	-	-	-
Dom	47,22	46,61	49,24	1,44	0,239	-	-	-
End	48,2	47,32	47,47	0,19	0,821	-	-	-
Ord	47,18	47,35	47,16	0,01	0,992	-	-	-
Int	40,86	44,73	43,89	5,78	0,004	-	-	-
Nur	43,93	44,92	46,21	1,00	0,369	-	-	-
Aff	43,08	44,45	46,45	1,83	0,163	-	-	-
Het	48,26	49,67	50,24	0,57	0,564	-	-	-
Exh	52,76	52,47	54,58	0,75	0,473	-	-	-
Aut	52,11	51,96	53,47	0,49	0,615	-	-	-
Agg	53,66	52,49	52,03	0,64	0,529	-	-	-
Cha	43,51	45,33	47,00	2,87	0,059	-	-	-
Suc	51,26	52,88	48,97	2,60	0,077	-	-	-
Aba	48,54	50,32	47,53	1,24	0,292	-	-	-
Def	45,79	46,93	46,82	0,43	0,651	-	-	-
Crs	47,86	48,83	47,61	0,24	0,787	-	-	-
S_Cn	44,55	47,72	46,92	2,70	0,070	-	-	-
S_Cfd	46,92	48,68	50,87	1,87	0,157	-	-	-
P_Adj	42,66	42,85	44,11	0,39	0,677	-	-	-
Iss	53,25	51,91	54,18	0,81	0,448	-	-	-
Cps	49,30	50,61	52,45	1,98	0,141	-	-	-
Mls	40,71	42,17	41,55	0,64	0,528	-	-	-
Mas	49,33	48,25	48,63	0,29	0,748	-	-	-
Fem	43,17	47,53	46,89	4,96	0,008	0,01	-	-
Cp	51,97	50,93	50,03	0,79	0,454	-	-	-
Np	47,03	45,88	48,00	1,22	0,297	-	-	-
A	42,68	43,52	44,03	0,54	0,581	-	-	-
Fc	50,83	50,45	53,26	1,44	0,240	-	-	-
Ac	53,62	54,81	52,71	1,31	0,272	-	-	-

Młodzież należąca do Oazy oraz licealna nie należąca do grup religijnych uzyskała niskie średnie wyniki w teście ACL w skalach: Com (typowość), Int (potrzeba rozumienia siebie i innych), P-Adj (przystosowanie osobiste), Mls (zdolności przywódcze) oraz A (dorosły). Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego otrzymała niskie wyniki w teście ACL w skalach: Fav (liczba przymiotników pozytywnych wybranych do opisu siebie), Int (potrzeba rozumienia siebie i innych), Nur (potrzeba opiekowania się innymi), Aff (potrzeba afiliacji), S-Cn (samokontrola), P-Adj (przystosowanie osobiste), Mls (zdolności przywódcze), Fem (kobiecość) oraz w skali A (dorosły). Wyniki te oznaczają, że młodzież z wszystkich trzech grup badanych cechują trudności przystosowawcze, mała zdolność wglądu w motywy własnych i cudzych zachowań, labilność emocjonalna, brak samodyscypliny, trudności w radzeniu sobie z napięciem i stresem oraz niska odpowiedzialność. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego charakteryzuje ponadto poczucie zniechęcenia, lęk o przyszłość, unikanie bliskich więzi międzyludzkich, agresja w stosunku do otoczenia, brak empatii i umiejętności współpracy oraz bardzo niska samokontrola.

II. OBRAZ AUTORYTETU MŁODZIEŻY ZRZESZONEJ I NIE ZRZESZONEJ W GRUPACH RELIGIJNYCH

W kolejnym etapie porównano obrazy osób spostrzeganych jako autorytety przez młodzież należąca do Oazy nie zrzeszoną w grupach religijnych oraz młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego (tab. 2).

Dane zamieszczone w tabeli 2 informują o istotnie wyższych wynikach uzyskanych przez młodzież nie należąca do grup religijnych, w porównaniu z młodzieżą należąca do Oazy, w zakresie obrazu autorytetu w następujących skalach testu ACL: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użytych do opisu siebie) i Het (potrzeba kontaktów heteroseksualnych). Wynik ten oznacza, że autorytetem dla młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych są osoby serdeczniej reagujące na międzyludzkie kontakty i bardziej dążące do relacji z płcią przeciwną niż młodzieży należącej do Oazy.

Młodzież należąca do Oazy, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, otrzymała znacząco wyższe wyniki w skalach testu ACL: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użytych do opisu siebie), Fav (liczba przymiotników pozytywnych użyta do opisu siebie), Com (typowość), Ach (potrzeba osiągnięć), Dom (potrzeba dominacji), End (potrzeba wytrwałości), Ord (potrzeba porządku), Int (potrzeba rozumienia siebie i innych), Nur

Tab. 2. Porównanie obrazu autorytetu młodzieży należącej do Oazy (o), nie zrzeszonej w grupach religijnych (n) i młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego (r).

Obraz autorytetu	Ośrodek (r)	Niezrzeszona (n)	Oaza (o)	F	P	Test Dunetta		
	średnia	średnia	średnia			r-n	r-o	n-o
No-Ckd	33,96	40,92	36,62	11,83	0,001	0,001	-	0,04
Fav	40,98	53,93	50,15	38,30	0,001	0,001	0,001	-
Unfav	51,49	42,52	41,5	23,50	0,001	0,001	0,001	-
Com	30,09	36,9	35,88	11,54	0,001	0,001	0,002	-
Ach	48	54,21	52	11,29	0,001	0,001	0,04	-
Dom	49,7	55,13	55,15	13,05	0,001	0,001	0,001	-
End	49,23	58,18	55,94	21,16	0,001	0,001	0,001	-
Ord	49,62	57,43	55,76	18,51	0,001	0,001	0,001	-
Int	40,66	49,02	47,56	20,06	0,001	0,001	0,001	-
Nur	43,34	50,8	49,18	15,38	0,001	0,001	0,003	-
Aff	44,72	52,51	49,5	12,10	0,001	0,001	0,05	-
Het	47,49	54,84	48,09	11,57	0,001	0,001	-	0,001
Exh	54,21	55,74	54,21	1,08	0,343	-	-	-
Aut	52,08	50,49	50,12	1,27	0,285	-	-	-
Agg	52,42	50,23	49,56	3,03	0,051	-	-	-
Cha	42,15	44,03	42,5	1,44	0,24	-	-	-
Suc	48,64	45,59	44,97	4,52	0,012	0,05	0,03	-
Aba	48,89	46,46	45,24	3,32	0,039	-	0,03	-
Def	46,57	47,82	49,26	1,82	0,165	-	-	-
Crs	47,58	43,98	43,35	3,19	0,044	-	-	-
S_Cn	46,23	49,87	50,94	8,06	0,001	0,003	0,002	-
S_Cfd	49,42	59,95	57,24	22,54	0,001	0,001	0,001	-
P_Adj	45,57	49,82	48,41	4,26	0,016	0,02	-	-
Iss	55,43	65,98	64,03	26,23	0,001	0,001	0,001	-
Cps	50,19	56,38	55	11,63	0,001	0,001	0,002	-
Mls	39,89	47,43	47,74	22,64	0,001	0,001	0,001	-
Mas	49,79	54,44	54,24	4,20	0,017	0,02	-	-
Fem	41,91	46,2	42,26	5,39	0,006	0,004	-	-
Cp	51,7	49,74	49,59	1,44	0,241	-	-	-
Np	47,32	55,87	54,79	22,72	0,001	0,001	0,001	-
A	44,74	53,52	51,82	31,07	0,001	0,001	0,001	-
Fc	52,74	56,57	53,71	5,49	0,005	0,007	-	-
Ac	52,23	46,44	45,88	17,69	0,001	0,001	0,001	-

(potrzeba opiekowania się), Aff (potrzeba afiliacji), Scn (samokontrola), S-Cfd (zaufanie do siebie), Iss (idealny obraz siebie), Cps (osobowość twórcza), Mls (uzdolnienia przywódcze), Np (rodzic opiekuńczy), A (dorosły). Istotnie niższe wyniki młodzież należąca do Oazy uzyskała, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, w skalach: Unfav (liczba przymiotników negatywnych użyta do opisu siebie), Suc (potrzeba wsparcia), Aba (potrzeba poniżania siebie) i Ac (dziecko przystosowane). Wyniki te świadczą o tym, że osoby spostrzegane przez młodzież należąca do Oazy jako autorytet cechuje większe zaufanie do siebie i do swoich zdolności, motywacja do osiągania społecznie akceptowanych celów, wytrwałość w realizacji zadań, ambicja, przedsiębiorczość, umiejętność racjonalnego rozwiązywania zadań, radzenia sobie ze stresem i samokontrola, niż osoby uznane za autorytet przez młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego. W ocenie młodzieży należącej do Oazy autorytet w relacjach interpersonalnych jest osobą bardziej serdeczną, rozumiejącą motywy zachowań innych ludzi i współczującą niż autorytet młodzieży poddanej resocjalizacji. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego ocenia autorytety jako osoby unikające konfrontacji z zadaniami i problemami, jakie niesie życie, mało odpowiedzialne, nieodporne na stres, zbuntowane, z tendencją do samookaleczenia, szukania kary, cierpienia i cieszenia się nim.

Młodzież licealna nie należąca do grup religijnych otrzymała istotnie wyższe wyniki, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, w zakresie obrazu autorytetu w następujących skalach testu ACL: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użytych do opisu siebie), Fav (liczba przymiotników pozytywnych użyta do opisu siebie), Com (typowość), Ach (potrzeba osiągnięć), Dom (potrzeba dominacji), End (potrzeba wytrwałości), Ord (potrzeba porządku), Int (potrzeba rozumienia siebie i innych), Nur (potrzeba opiekowania się), Aff (potrzeba afiliacji), Het (potrzeba kontaktów heteroseksualnych), S-Cn (samokontrola), S-Cfd (zaufanie do siebie), Iss (idealny obraz siebie), P-adj (przystosowanie osobiste), Cps (osobowość twórcza), Mls (uzdolnienia przywódcze), Mas (męskość), Fem (kobiecość), Np (rodzic opiekuńczy), Fc (dziecko wolne) oraz w skali A (dorosły). Istotnie niższe wyniki uzyskała młodzież należąca do Oazy, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, w skalach: Unfav (liczba przymiotników negatywnych użyta do opisu siebie), Suc (potrzeba wsparcia) i Ac (dziecko przystosowane). Otrzymane rezultaty wskazują, że młodzież licealna nie należąca do grup religijnych, podobnie jak należąca do Oazy, przypisuje osobom spostrzeganym jako autorytety więcej cech pozytywnych niż negatywnych, w przeciwieństwie do młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. Autorytetami młodzieży licealnej

nie należącej do ruchów religijnych są osoby charakteryzujące się znacznie większą motywacją do realizacji zadań, przedsiębiorczością, ambicją, wytrwałością, samokontrolą, zaufaniem do siebie i swoich zdolności, odpowiedzialnością i umiejętnością racjonalnego rozwiązywania problemów niż autorytety młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego. W zakresie relacji międzyludzkich osoby uznawane za autorytety przez młodzież licealną, w porównaniu z młodzieżą poddaną resocjalizacji, są bardziej serdeczne, współczujące i empatyczne.

Na podstawie danych zebranych w tabeli 2 można stwierdzić, że niskie średnie wyniki w zakresie obrazu autorytetu uzyskała młodzież należąca do Oazy w skalach: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użyta do opisu siebie), Unfav (liczba przymiotników negatywnych użyta do opisu siebie), Com (typowość), Cha (potrzeba zmiany), Suc (potrzeba wsparcia), Aba (potrzeba poniżania siebie), Fem (kobiecość); młodzież licealna – w skalach: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użyta do opisu siebie), Unfav (liczba przymiotników negatywnych użyta do opisu siebie) i Cha (potrzeba zmiany), Crs (podatność na poradnictwo); młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego w skalach: No-Ckd (ogólna liczba przymiotników użyta do opisu siebie), Fav (liczba przymiotników pozytywnych użyta do opisu siebie), Com (typowość), Cha (potrzeba zmiany), Int (potrzeba rozumienia siebie i innych), Nur (potrzeba opiekowania się), Aff (potrzeba afiliacji), Mls (zdolności przywódcze), Fem (kobiecość) i A (dorosły). Młodzież licealna i należąca do Oazy otrzymała wyniki wysokie w skali Iss (idealnego obrazu siebie). Wyniki w pozostałych skalach testu ACL mieszczą się w granicach wyników przeciętnych. Młodzież należąca do Oazy wybiera jako autorytety osoby pewne siebie, silne, nie dające się przekonać, skuteczne w działaniu, autorytatywne, niezależne, utrzymujące ludzi na dystans i sceptyczne. Młodzież licealna nie należąca do grup religijnych wybiera jako autorytety osoby pozytywnie nastawione w stosunku do ludzi i w stosunku do siebie, empatyczne, współpracujące z innymi, umiejące cieszyć się życiem, a także przedsiębiorcze, wytrwałe, odpowiedzialne i niezależne. W przeciwieństwie do młodzieży z opisanych wyżej grup, młodzież poddana resocjalizacji jako autorytety wybiera osoby, którym przypisuje więcej cech negatywnych niż pozytywnych, oraz osoby, które charakteryzuje nasilona potrzeba zdobywania nowych wrażeń, brak wglądu w motywy własnych i cudzych zachowań, brak empatii, umiejętności współpracy, niska samodyscyplina i tolerancja na frustracje, niska odpowiedzialność, zaradność, nasilony lęk przed ludźmi i tendencja do łamania prawa.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW

Wyniki przeprowadzonych badań informują o podobieństwach i różnicach w zakresie obrazów siebie i obrazów autorytetów młodzieży licealnej należącej do Oazy i nie należącej do grup religijnych oraz młodzieży objętej resocjalizacją w ośrodku resocjalizacyjnym. Rezultaty ujawniły brak znaczących różnic między młodzieżą licealną, należącą i nie należącą do grup religijnych, w zakresie wszystkich cech obrazu siebie ujętych w Teście Przymiotnikowym ACL. Młodzież należąca do Oazy oraz młodzież nie należąca do grup religijnych, licealna, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego cechuje bardziej pozytywna samoocena. Młodzież licealna nie zrzeszona w grupach religijnych ma lepszy wgląd w motywy własnych i cudzych zachowań, charakteryzuje się większą zdolnością do empatii, tolerancją na stres, otwartością w stosunku do ludzi, serdecznością i zdolnością współpracy niż młodzież objęta resocjalizacją. Znacznie więcej różnic niż między obrazami realnymi badanej młodzieży stwierdzono w zakresie obrazu ich autorytetów. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego przypisuje osobom spostrzeganym jako autorytety więcej cech negatywnych niż pozytywnych, natomiast młodzież licealna, należąca i nie należąca do grup religijnych, osoby wybrane jako autorytety spostrzega bardziej pozytywnie. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego, w porównaniu z młodzieżą należącą do Oazy i nie należącą do grup religijnych, przypisuje osobom wybieranym jako autorytety mniejszą motywację do realizacji życiowych celów i zadań, mniejszą przedsiębiorczość, wytrwałość, samokontrolę, tolerancję na stres, odpowiedzialność, a w kontaktach międzyludzkich – większy lęk, mniejsze zaufanie do siebie i innych, brak empatii i umiejętności współpracy. Młodzież należąca do Oazy, zarówno zakresie obrazu siebie, jak i obrazu autorytetu, jest podobna do młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych. Młodzież z tych obu badanych grup wybiera pozytywne autorytety, podczas gdy autorytetami młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego są osoby z przewagą cech negatywnych, nie będące właściwymi wzorcami do naśladowania.

Analizując dane dotyczące czynników rodzinnych u badanych można przypuszczać, że młodzież poddana resocjalizacji wzrasta w rodzinach, w których rodzice nie są pozytywnymi autorytetami dla swoich dzieci, a w okresie dorastania wybiera na swoje autorytety osoby z przewagą cech negatywnych⁶

---

⁶ Por. Hurlock, dz. cyt., s. 182.

Rodzice jako osoby znaczące wpływają szczególnie na zachowania dzieci dzięki mechanizmowi identyfikacji, powodującemu wystąpienie dążenia do upodobnienia się do ubioru, zachowania się modela⁷. Z wynikami tymi korespondują dane wskazujące na większą liczbę młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego (ok. 31%), wychowywaną w rodzinach niepełnych, głównie z powodu alkoholizmu jednego z rodziców, niż młodzieży licealnej, należącej i nie należącej do grup religijnych (ok. 10%). Znacznie więcej młodzieży z ośrodka resocjalizacyjnego informowało o nadużywaniu alkoholu przez oboje rodziców (43,75%) niż młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych (9,21%) i młodzieży należącej do Oazy (13,79%). Nieprawidłowe relacje w rodzinach młodzieży objętej resocjalizacją, nadużywanie alkoholu przez rodziców może być przyczyną znacznie rzadszego wskazywania przez młodzież z tej grupy rodziców jako autorytetów (9%), w porównaniu z młodzieżą licealną z pozostałych dwóch grup (rodzice są autorytetami dla ok. 20% młodzieży). Zaznaczyć należy, że młodzież należąca do Oazy najczęściej wskazuje Boga jako swój autorytet, natomiast młodzież licealna nie należąca do grup religijnych – rodziców.

W procesie resocjalizacji młodzieży z różnego typu zaburzeniami zachowania istotne jest dostarczenie jej pozytywnych wzorców do naśladowania, nawiązanie więzi z osobami, które mogłyby zostać zaakceptowane i uznane za autorytety.

WNIOSKI

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Obraz siebie młodzieży licealnej, należącej i nie należącej do grup religijnych, jest podobny.
2. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego, w porównaniu z młodzieżą należąca do grup religijnych, cechuje negatywna samoocena.
3. Młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego, w porównaniu z młodzieżą licealną nie należąca do grup religijnych, charakteryzuje się bardziej negatywną samooceną, gorszą zdolnością empatii i wglądu w motywy zachowań włas-

---

⁷ Z. Skorny, *Proces socjalizacji dzieci i młodzieży*, Warszawa 1987, s. 214-215; A. Bandura, R. Walters, *Agresja w okresie dorastania*, Warszawa 1968, s. 235.

nych i innych osób oraz mniejszą tolerancją na stres i większą wrogością w stosunku do ludzi.

4. Młodzież licealna, należąca i nie należąca do grup religijnych, przypisuje autorytetom więcej cech pozytywnych niż negatywnych, przeciwnie niż młodzież z ośrodka resocjalizacyjnego.

5. Osoby uznawane za autorytet przez młodzież należącą do Oazy, w porównaniu z młodzieżą licealną nie należącą do grup religijnych, bardziej trzymają ludzi na dystans oraz unikają towarzystwa osób przeciwnej płci.

6. Osoby spostrzegane jako autorytet przez młodzież licealną należącą do Oazy i nie należącą do grup religijnych, w porównaniu z młodzieżą z ośrodka resocjalizacyjnego, charakteryzuje większa motywacja do realizacji życiowych celów i zadań, odpowiedzialność i umiejętność nawiązywania pozytywnych relacji międzyludzkich.

7. Autorytety młodzieży licealnej nie należącej do grup religijnych w relacjach interpersonalnych są bardziej empatyczne, serdeczne, spontaniczne i umiejące cieszyć się życiem niż autorytety młodzieży należącej do Oazy.

8. Autorytetem dla młodzieży należącej do Oazy jest najczęściej Bóg, a dla młodzieży nie należącej do grup religijnych – rodzice.

BIBLIOGRAFIA

- B a n d u r a A., W a l t e r s R.: Agresja w okresie dorastania, Warszawa 1968.
D r w a l R.: Adaptacja kwestionariuszy osobowości, Warszawa 1995.
H u r l o c k E.: Rozwój dziecka, Warszawa 1985.
S i e k S.: Formowanie osobowości, Warszawa 1986.
S k o r n y Z.: Proces socjalizacji dzieci i młodzieży, Warszawa 1987.
Ż e b r o w s k a M.: Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży, Warszawa 1975.

THE SELF-IMAGE AND THE IMAGE OF THE AUTHORITY IN YOUNG PEOPLE

S u m m a r y

The aim of the study was to define the differences in the self-image and the image of the authority in young people. 189 subjects were studied: 37 secondary school pupils belonging to the Oasis Movement, 75 secondary school pupils who did not belong to any religious groups, and 76 persons subjected to rehabilitation in a rehabilitation center. The average age

of the studied youths was 17,4 years. The self-image and the image of the authority were defined on the basis of Gough and Heilbrun's Adjective Check List (ACL) that was filled out by the subjects according to the version: "what are you like?" and "what is the person, who is an authority for you like?" The results of the study show numerous similarities in the area of the self-image and the image of the authority between the secondary school pupils belonging to the Oasis Movement, and ones not belonging to any religious groups, and significant differences between the secondary school pupils and young people from the rehabilitation center as far as the image of the authority is concerned.

Secondary school pupils, both the ones belonging and the ones not belonging to religious groups, ascribe more positive than negative features to their authorities, contrary to the young people from the rehabilitation center.

For young people belonging to the Oasis Movement most often God is the authority, and for those who do not belong to any religious group – their parents are.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: obraz siebie, obraz autorytetu, młodzież.

Key words: self-image, image of the authority, youth.